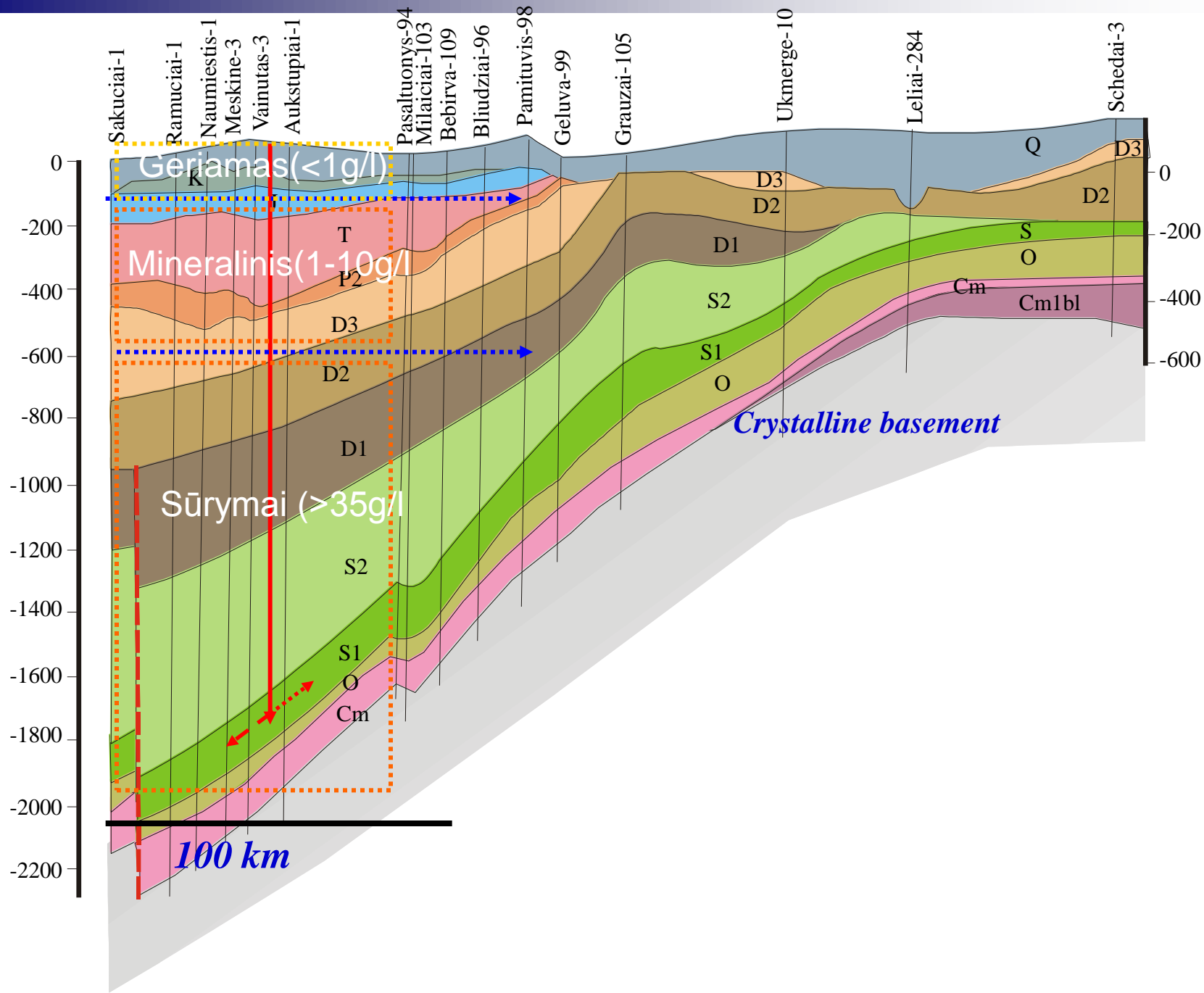

Naujienos iš Žemės gelmių

Dr. Kęstutis Kadūnas,
Lietuvos geologijos tarnyba

Vanduo – H₂O???

■ Katijonai

Ca

Mg

K

Na

NH₄

Kiti: Geležis, Manganas, Fluoras, Boras,
mikroelementai, bakterijos

■ Anijonai

Cl

SO₄

HCO₃

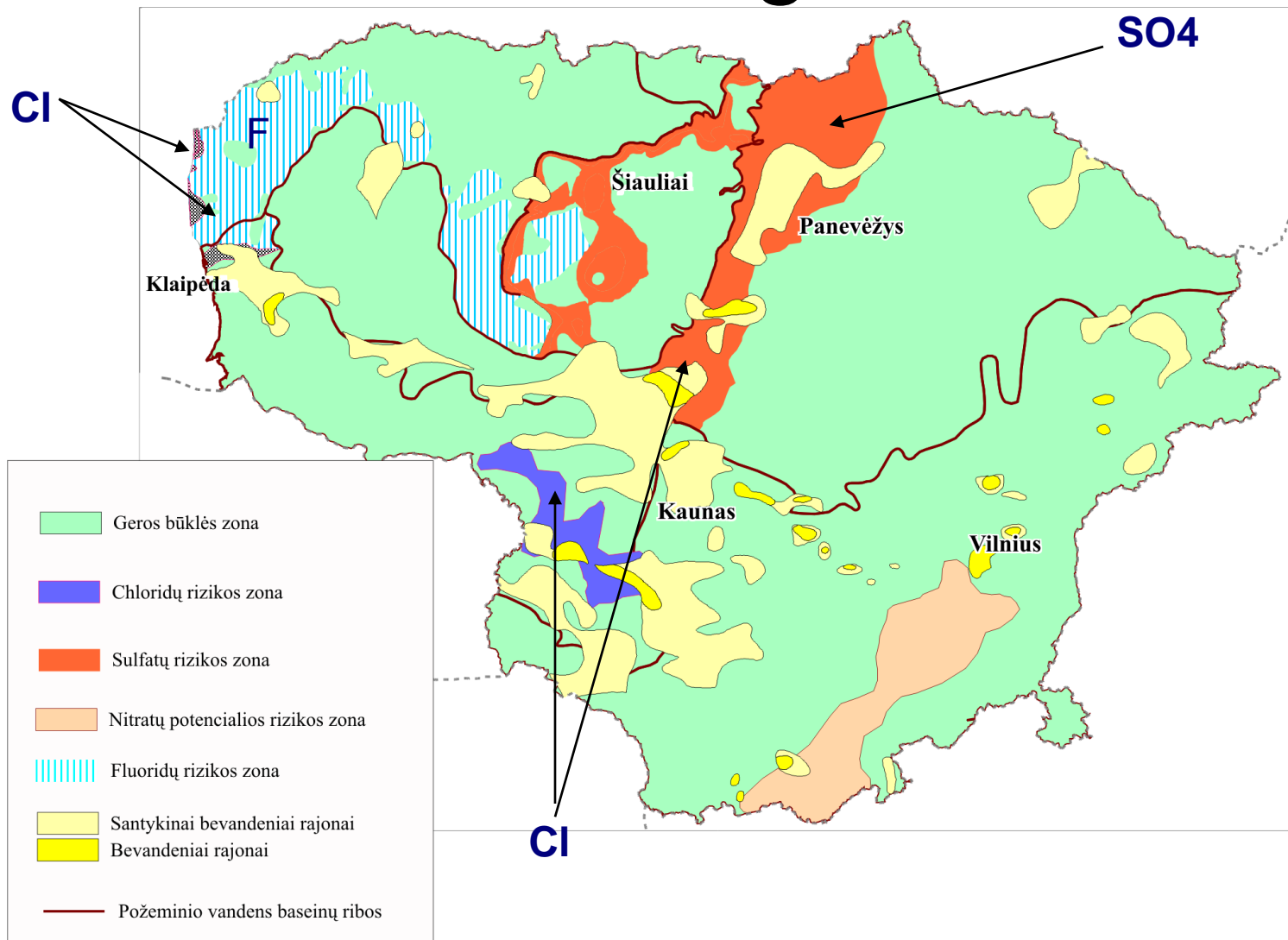
NO₃

Vandeningose kloduose

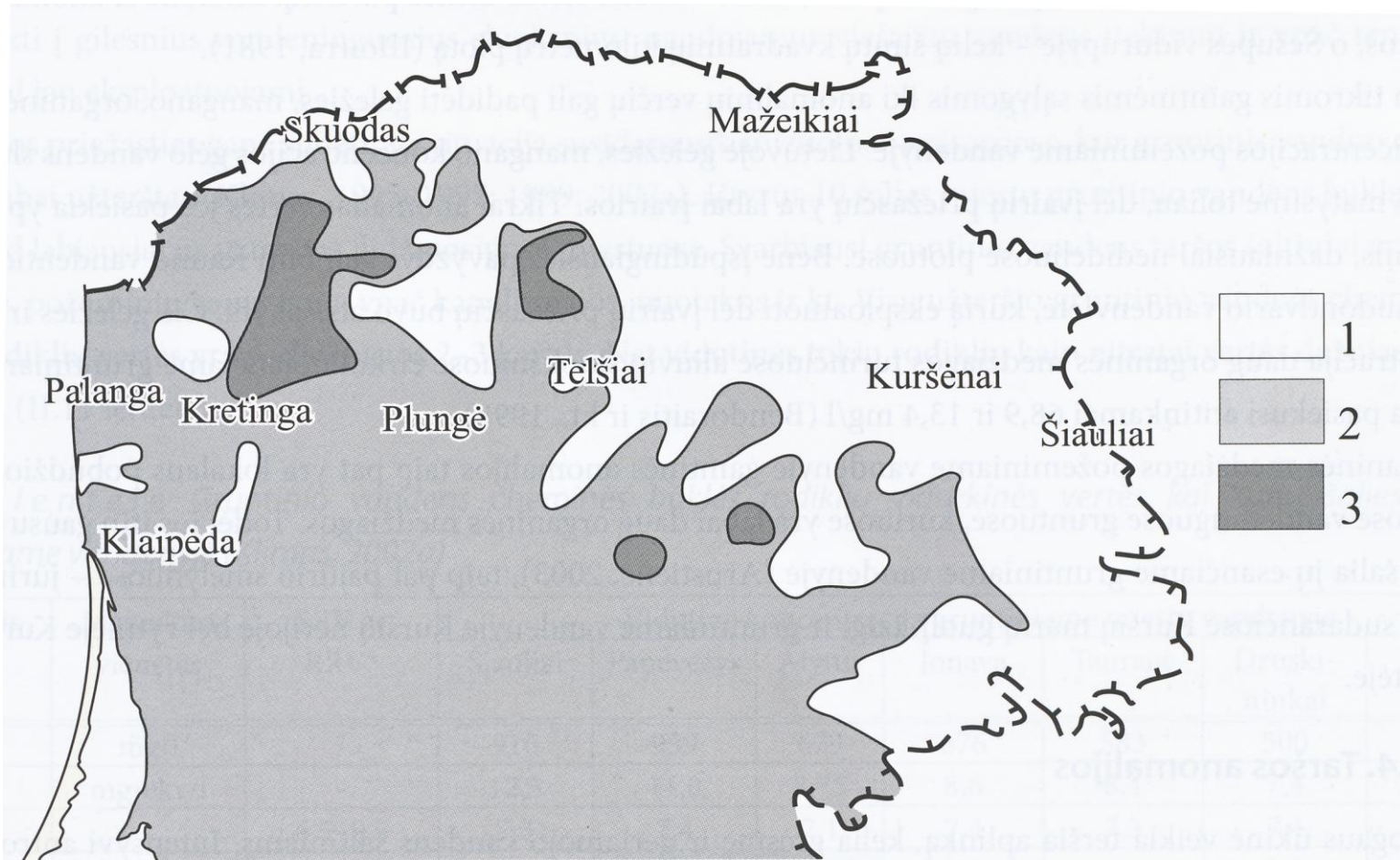
- Fluoridas
- Geležis
- Sulfatai
- Chloridai
- Vandens kietumas
- Vandens “gerinimas”

Prasto vandens regionai

Fluoridai

Ribinė vertė $\leq 1,5$ mg/l

II. 14 pav. Fluorido anomalija viršutinio Permo (P_2) vandeningajame sluoksnyje:

1 – 3 – fluorido koncentracija, mg/l: 1 – $< 1,5$; 2 – $1,5-3$; 3 – > 3

- **Fluoritas** – halogenidų klasės mineralas, kalcio fluoridas, CaF_2 .

Fluoras geriamajame vandenyje

Eil. Nr.	Gręžinio vieta	Gręžinių kiekis	Fluoro koncentracija min-max, mg/l
1.	Telšių apskritis:		
	Telšių rajonas	32	1,5 – 3,36
	Plungės rajonas	5	1,65 – 3,63
	Mažeikių rajonas	15	1,55 – 3,23
	Viso apskrityje	52	
2.	Klaipėdos apskritis		
	Skuodo rajonas	49	1,51 – 4,88
	Kretingos rajonas	32	1,77 – 6,52
	Klaipėdos rajonas	7	1,51 – 2,12
	Palanga	10	2,09 – 3,39
	Viso apskrityje:	98	
3.	<i>Šiaulių apskritis</i>		
	Šiaulių rajonas	14	1,55 – 2,69
	Kelmės rajonas	59	1,6 – 3,44
	Viso apskrityje:	73	

Fluoras geriamajame vandenyje

- Vandenį su padidintomis fluoro koncentracijomis vartoja virš 90 tūkstančių šiaurės vakarų Lietuvos gyventojų (2,4% visų šalies gyventojų). Pagal gyvenamą vietą gyventojai pasiskirstę taip:
  - 22 524 žmonių gyvena kaimo vietovėse;
  - 67 588 yra miestų ir miestelių gyventojai.

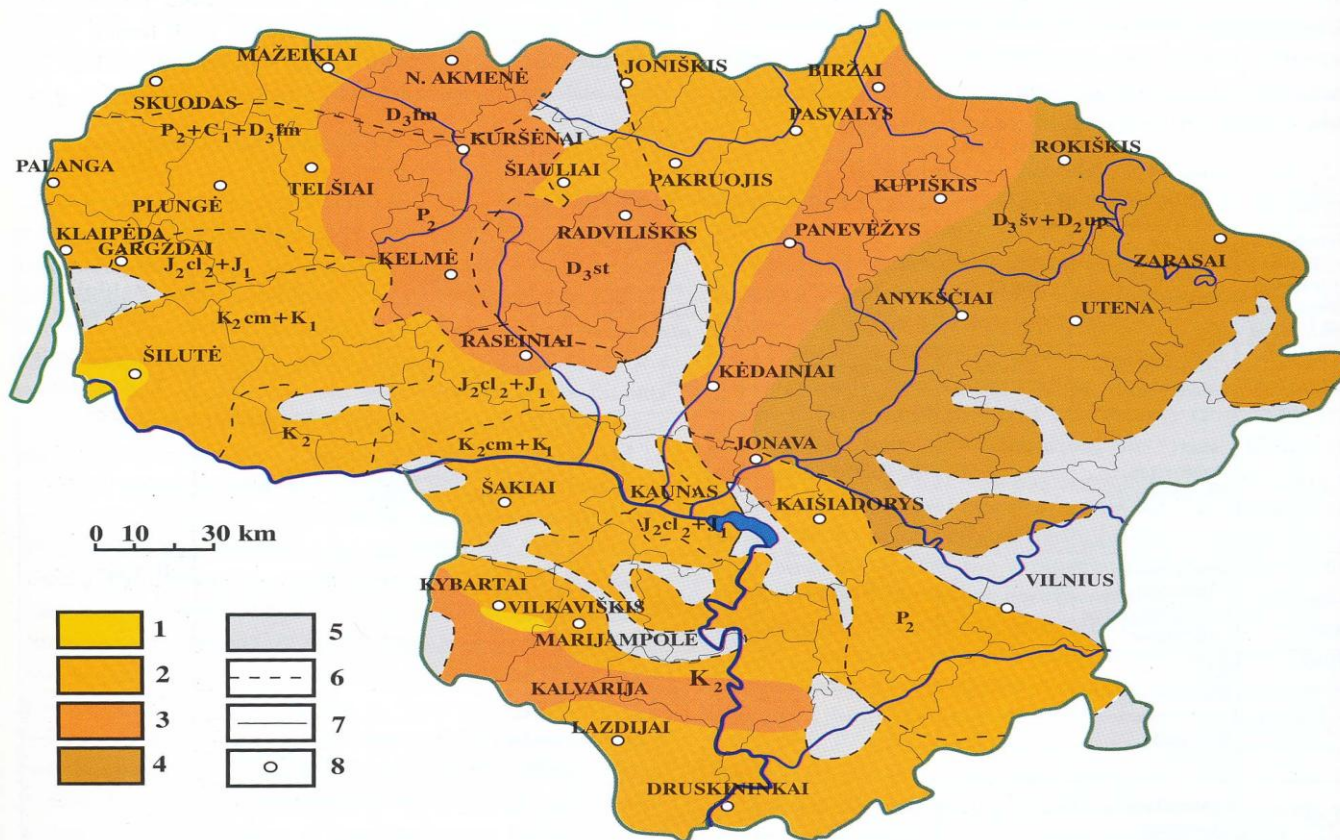
- Kaip tik šiuose rajonuose pastebimi dažnesni dantų karieso ir fluorozės atvejai

Geležis

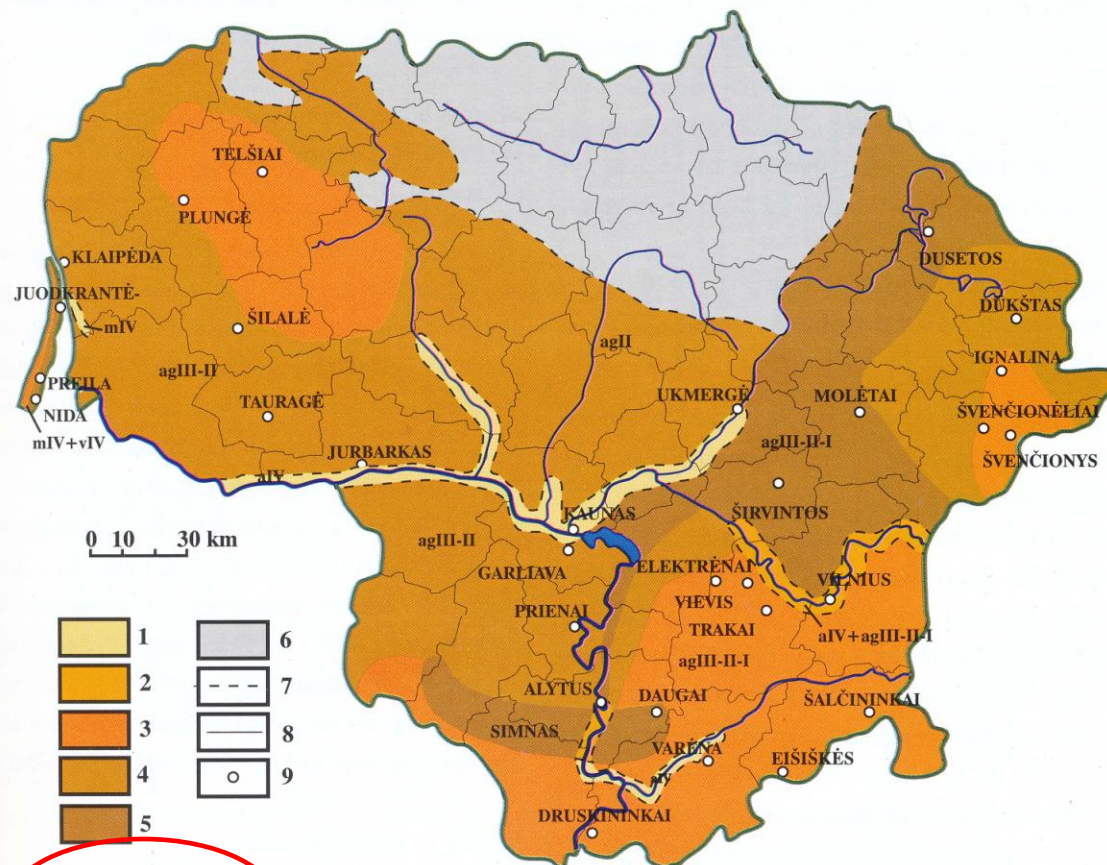

Geležis (Prekvarteras)

3.1 pav. Geležies pasiskirstymas prekvarterio požeminiame vandenyje (gėlo vandens zona): geležies koncentracija (geležingumo zona): 1 – $<0,3$ mg/l (I); 2 – $0,3-1,0$ mg/l (II); 3 – $1,0-2,0$ mg/l (III); 4 – $2,0-3,0$ mg/l (IV); 5 – vandeningųjų horizontų nėra; ribos: 6 – svarbiausių vandeningųjų horizontų, 7 – administracinių rajonų; 8 – miestai, aprūpinami prekvarterio požeminiu vandeniu; geologiniai vandeningųjų horizontų simboliai: K_2 – viršutinės kreidos, $K_{2cm}+K_1$ – apatinės kreidos (cenomanio–albino), $J_2cl_2+J_1$ – jūros (vidurinio kelovėjo – apatinės jūros), P_2 – permio, $P_2+C_1+D_3fm$ – permio–karbono–famenio, D_3fm – famenio, D_3st – Stipinų, $D_3šv+D_2up$ – Šventosios–Upninkų

Geležis (Kvarteras)

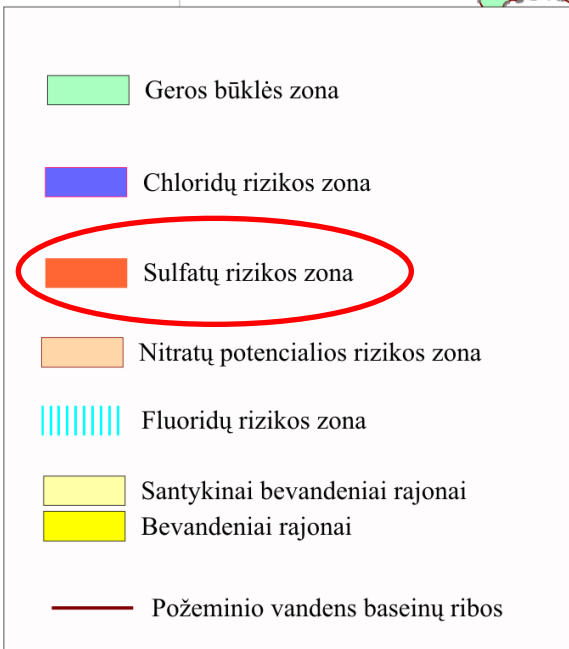
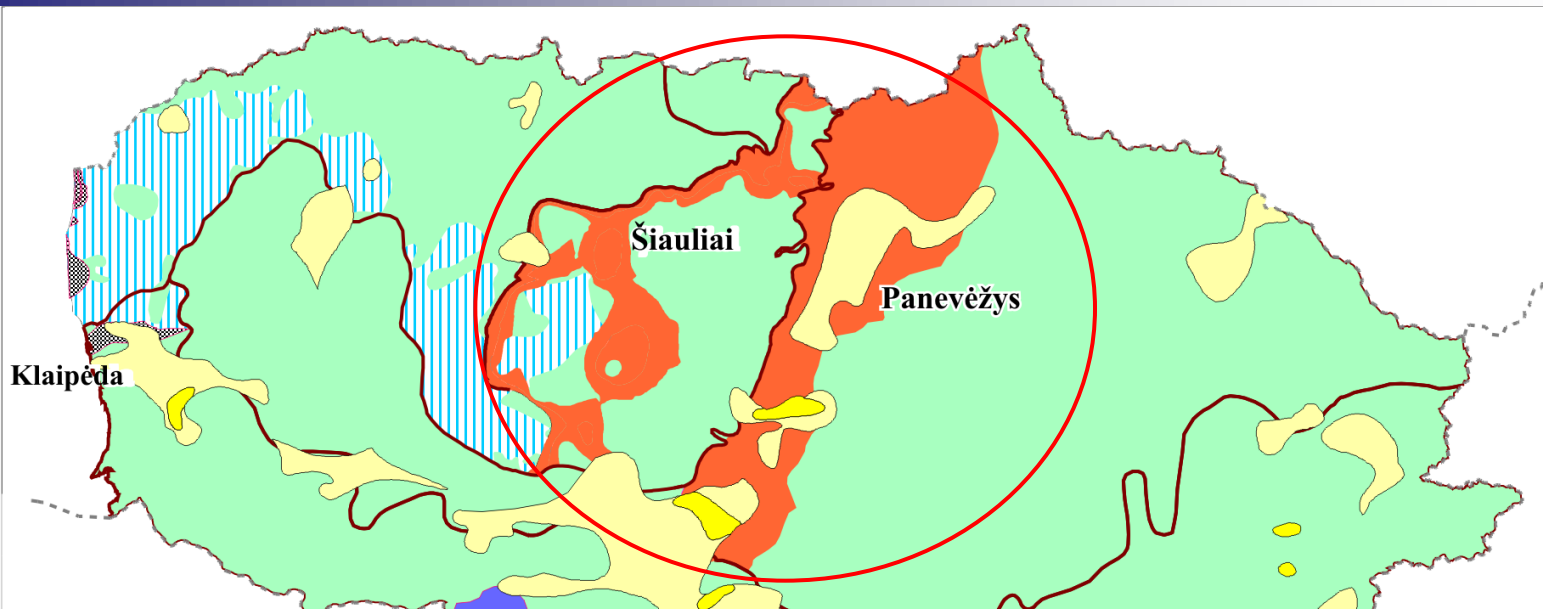

2.1 pav. Geležies pasiskirstymas kvartero požeminiame vandenyje: geležies koncentracija (geležingumo zona): 1 – <math>< 0,3 \text{ mg/l}</math> (I); 2 – $0,3 - 1,0 \text{ mg/l}$ (II); 3 – $1,0 - 2,0 \text{ mg/l}$ (III); 4 – $2,0 - 3,0 \text{ mg/l}$ (IV); 5 – $> 3,0 \text{ mg/l}$ (V); 6 – vandeningųjų horizontų tūra; 7 – ribos: 7 – vandeningųjų horizontų, 8 – administracinių rajonų; 9 – miestai, aprūpinami kvartero požeminiu vandeniu; geologiniai vandeningųjų horizontų simboliai: aIV – aliuvinių, mIV – jūrinių, vIV – eolinių, fIII – fliuvioglacialinių, agIII, agIII-II, agI – tarpmoreninių akvaglacialinių

Geležies šaltiniai

- **Silikatai** – didžiausia mineralų klasė. Daugiausiai susideda iš silicio ir deguonies ir dar kartu su aliuminio, magnio, **geležies** ir kalcio jonais.
- **Piritas** – labiausiai paplitęs sulfidų klasės mineralas, geležies disulfidas (FeS_2).
- Šis mineralas randamas įvairiose uolienose. Susidaro tiek metamorfinėse, tiek nuosėdinėse uolienose. Randamas kvarco gyslose asociacijose su kitais sulfidais (galenitu, sfaleritu, chalkopiritu ir kt.), oksidais.

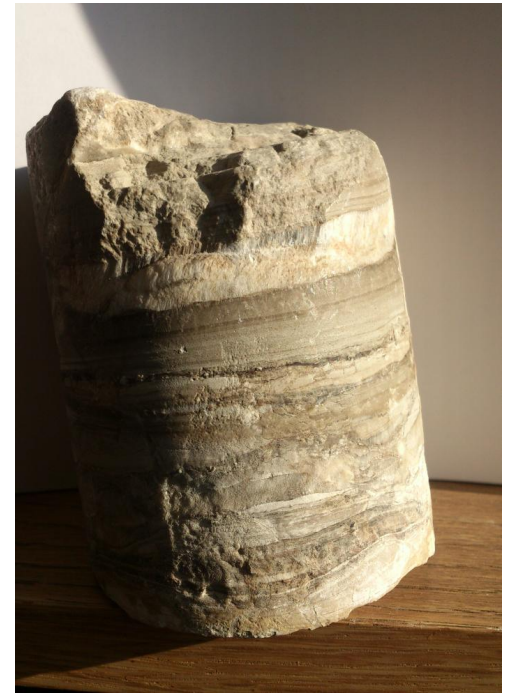

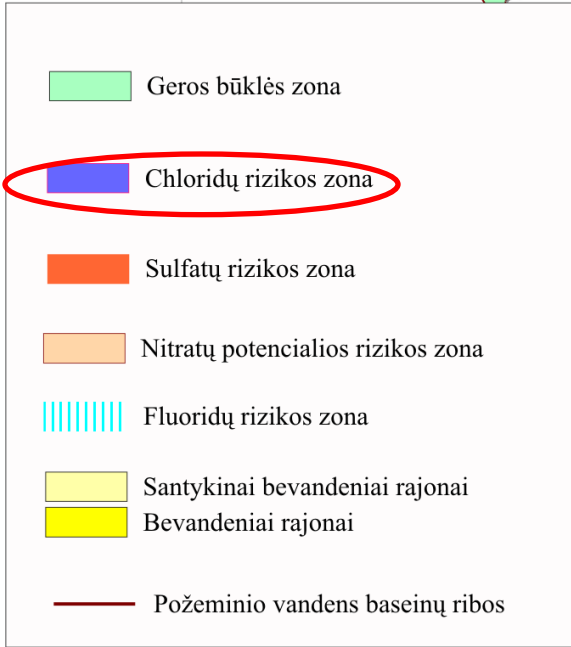
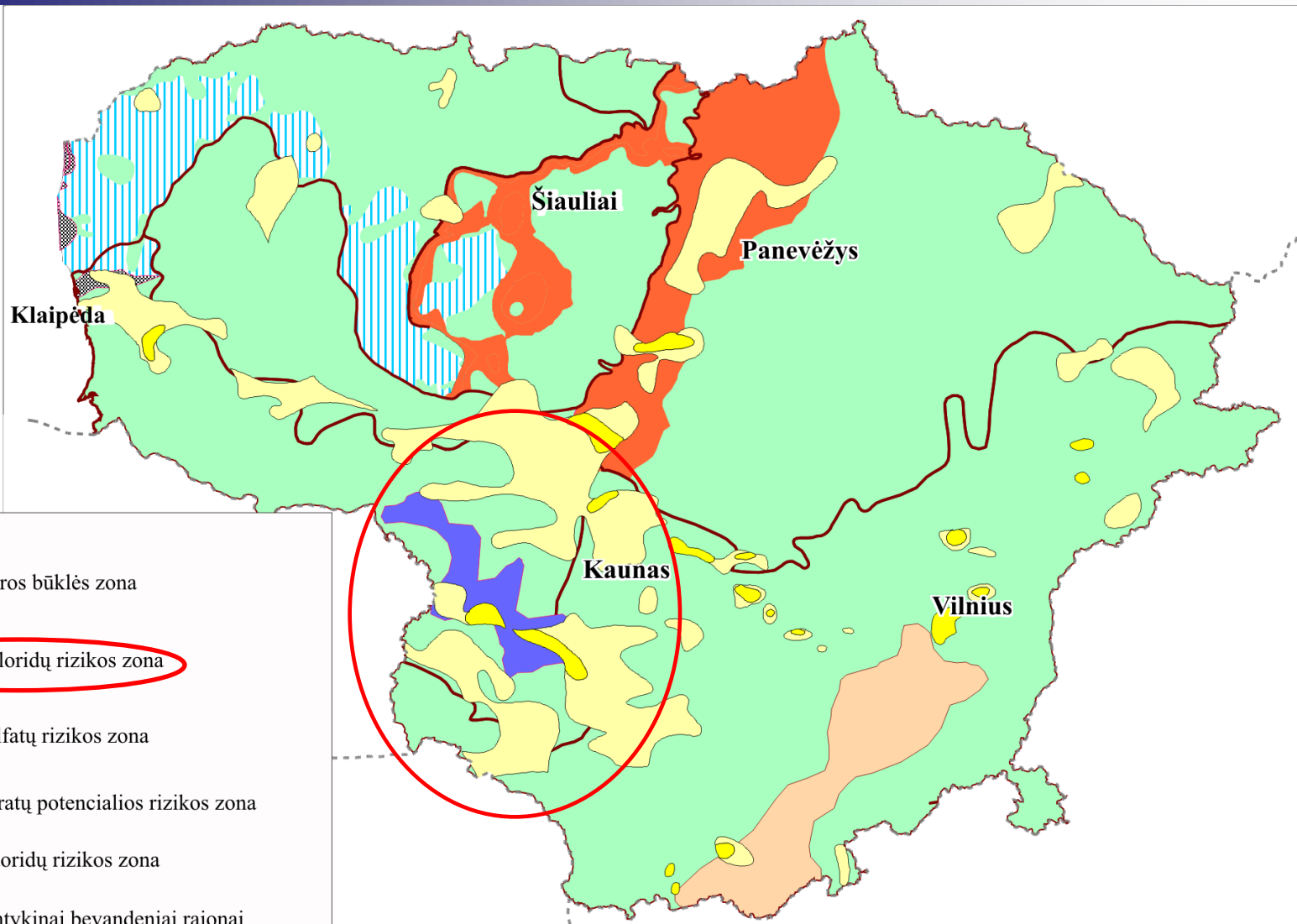

Smardonės šaltinis

Sulfatai

- **Gipsas** – hidratuotas kalcio sulfatas
 $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$
- Visiškai bevandenė kalcio sulfato forma vadinama anhidritu

Mineraliniai vandenys gydymui

D-ras Jurgis Venckūnas.

48 195897
O WODZIE
MINERALNEJ
SOLNEJ
W DRUSKIENIKACH.

OPISANIE,

Porzyczenia lekarskie i przepisy
dla chorych

PRZEZ

KSAWEREGO WOLFGANGA.

WILNO.

DRUKIEM A. MARCINOWSKIEGO.

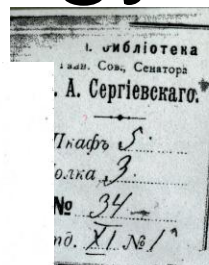
1841.

Birštonas.

Gydomieji radioaktyviai
mineraliniai vandenys
ir dumbilai;

Kurorte du Nemuno pliažu upės mau-
dyklėms, du pušynų šviesos—oro
tynėms.

1925 m.

ДРУСГЕНИКИ,

О КЛИМАТѢ И МИНЕРАЛЬНЫХЪ ВОДАХЪ.

Краткія свѣдѣнія о климатѣ и минеральныхъ водахъ Друстеники.

Необходимыя свѣдѣнія для посѣтителей

Друстеницкихъ минеральныхъ водъ.

Губерніи, на границѣ съ Валенскою и Суралинскою

53°41' сѣв. широты и 40°30' восточн. долготы, въ 17

миль отъ станицы "Пертале" С.-Петербургско-Варшавской

железнодорожной дороги; съ послѣдней оно сообщается почтовыми

поездами посредствомъ довольно короткихъ дистанцій и

тѣмъ. Мѣстность вообще по своему характеру возду-

шной является весьма благоприятною для здоровья.

Госпитальнаго врача при минеральныхъ источникахъ, Доктора

медицины и хирурга Я. М. ПИНОМАРЕВА.

ВИЛЕНСКАЯ
ПУБЛИЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

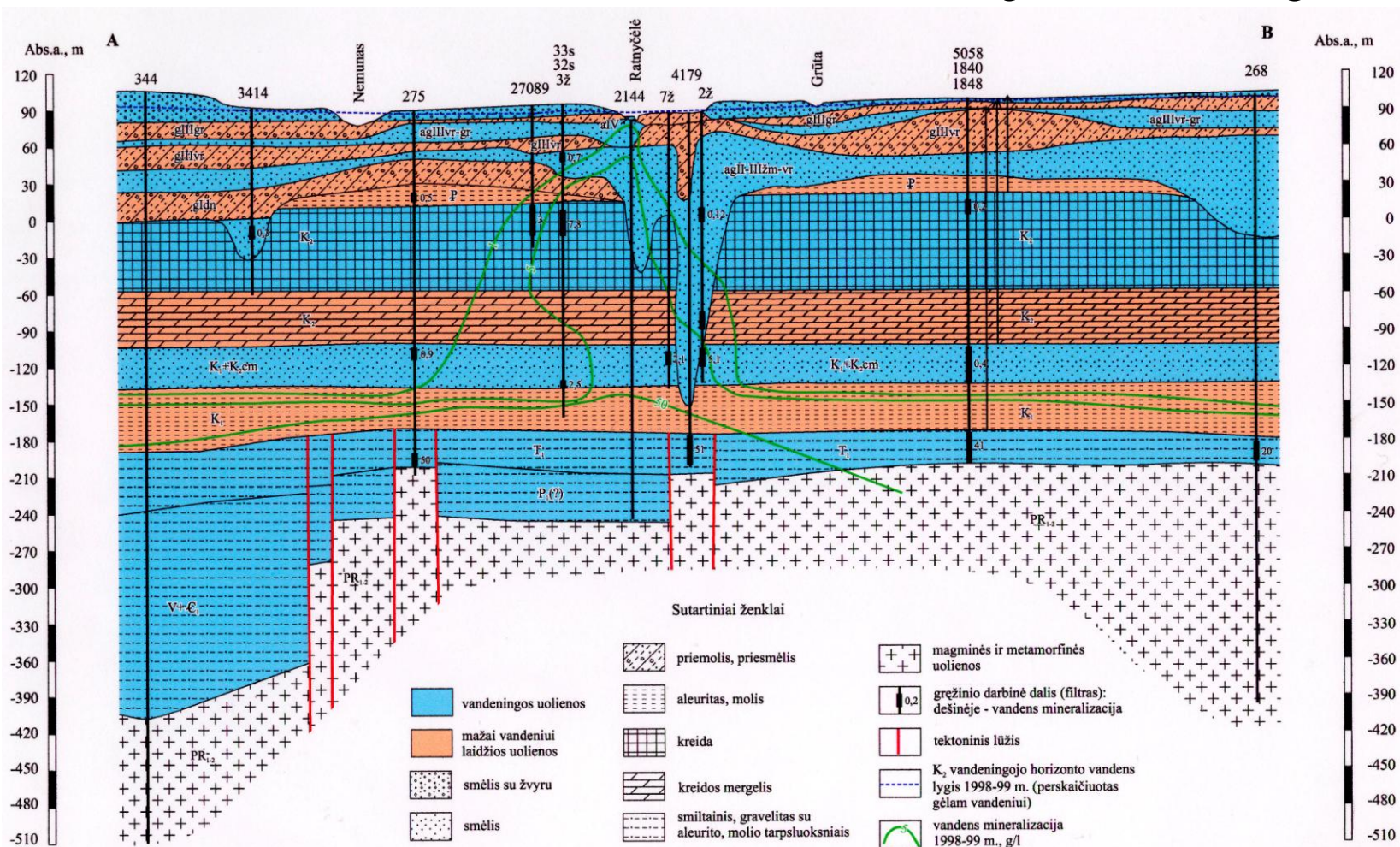
ГРОДНА.

Въ типографіи О. Я. ГУРВИЧА, Садовая улица,

домъ Ратнера № 4.

1878

Druskininkų telkinys

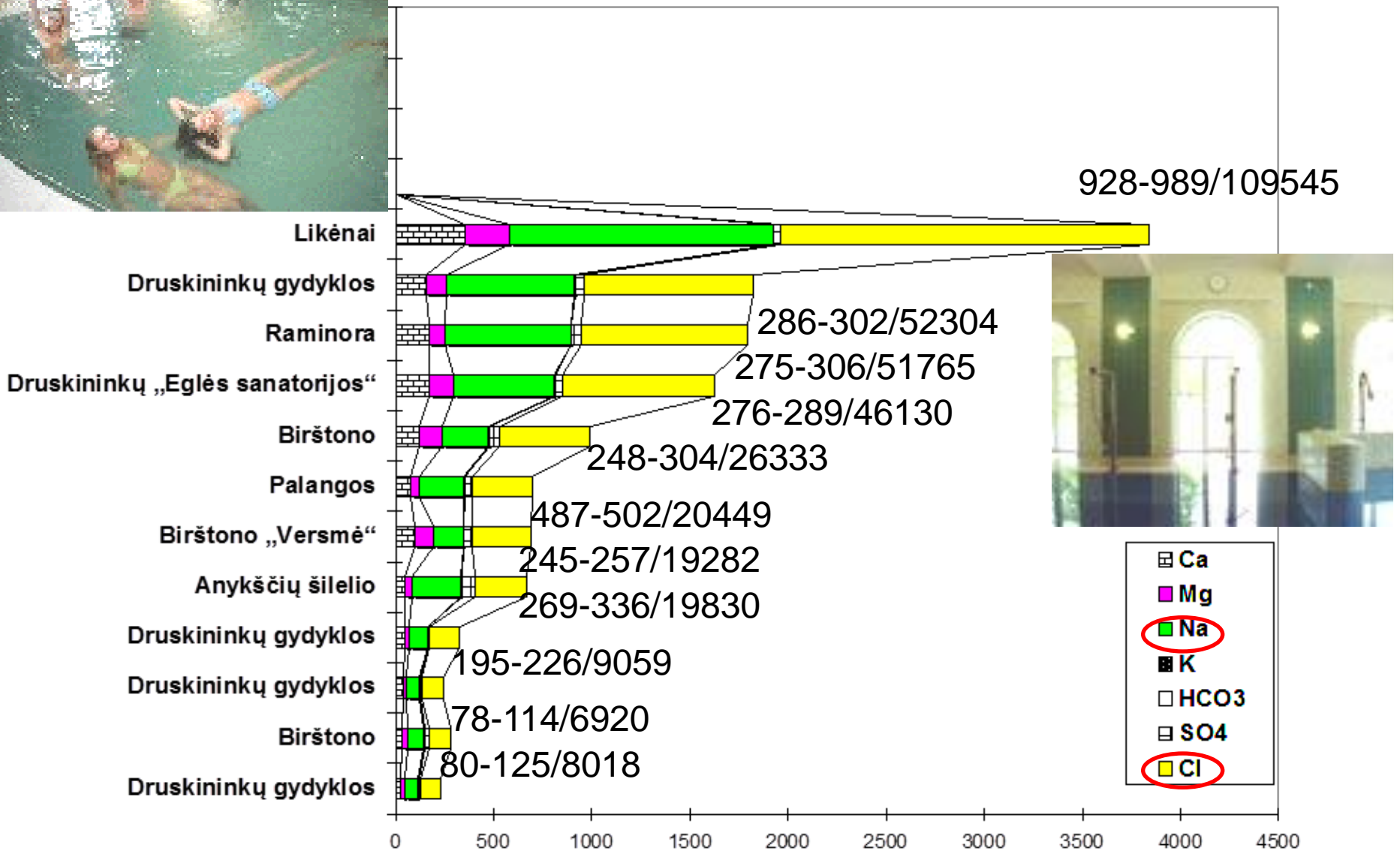

3 pav. Geologinis-hidrogeologinis pjūvis A – B

- **Halitas (valgomoji druska)** – halogenidų klasės mineralas, natrio chloridas (NaCl).

Mineralinis vanduo

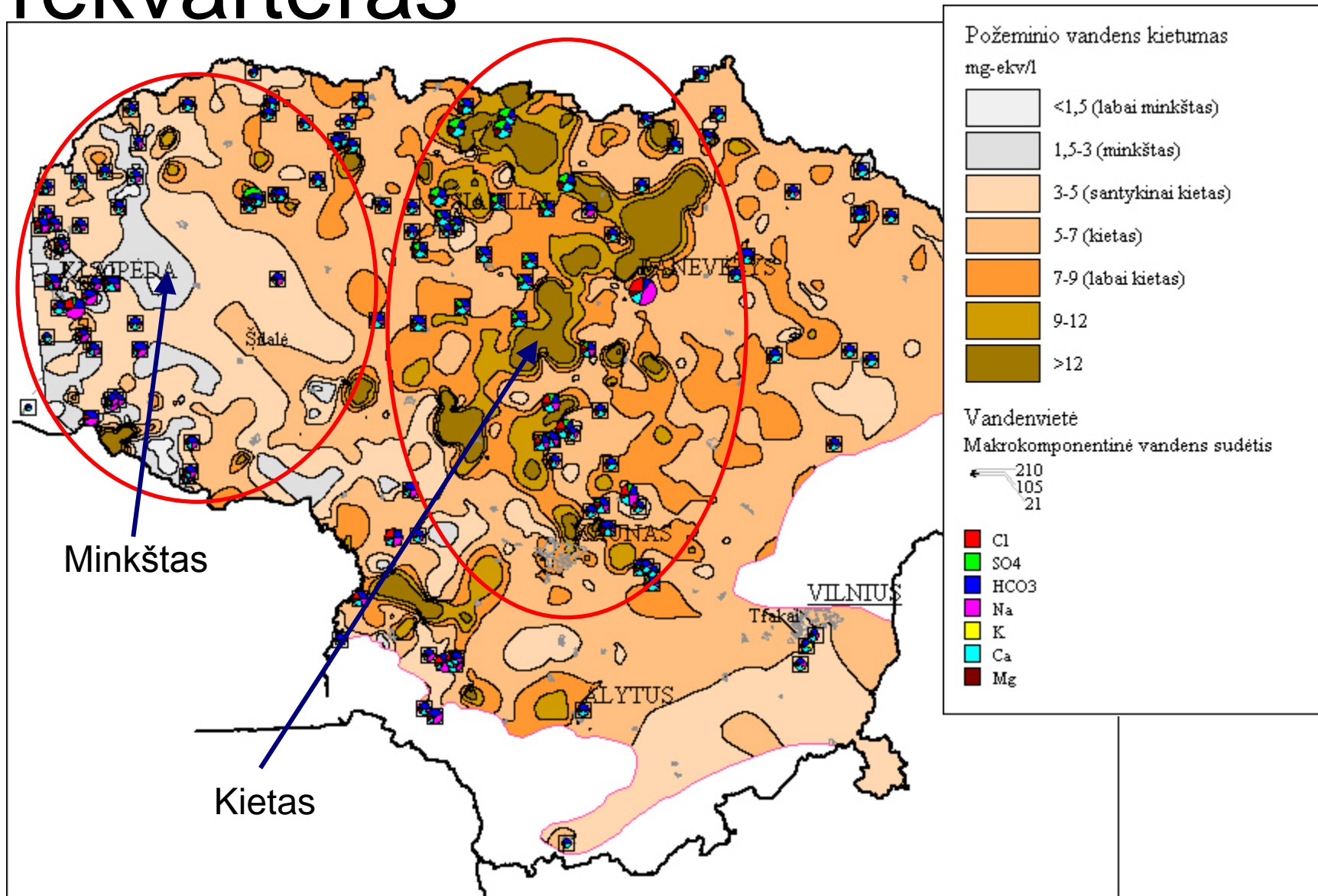
Kietumas

- B e n d r a s i s v a n d e n s kietumas tai vandens savybė, priklausanti nuo vandenyje ištirpusių kalcio ir magnio druskų: $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$, $\text{Mg}(\text{HCO}_3)_2$, MgCO_3 , CaSO_4 , CaCl_2 , MgCl_2
- Daugumoje atvejų gėlas vanduo pasižymi karbonatiniu kietumu
- Mineraliniam vandeniui būdingas nekarbonatinis kietumas, kurį lemia sulfato ar chlorido ir kalcio ar natrio kiekiai vandenyje

Kietumas

Apibūdinimas	Bendrais vandens kietumas, mg-ekv/l
Labai minkštas	<1,5
Minkštas	1,5 – 3
Santykinai kietas	3 – 6
Kietas	6 – 9
Labai kietas	>9

Prekvarteras

Minkštas vanduo

- **Glaukonitas** – silikatų klasės mineralas, priklausantis žėručio grupei.
- Mineralo cheminė formulė – $(K,Na)(Fe^{3+},Al, Mg)_2(Si, Al)_4O_{10}(OH)_2$.
- Vandens minkštintojas

Kietas (nekarbonatinis) vanduo

Kalcio sulfatas

Natrio chloridas

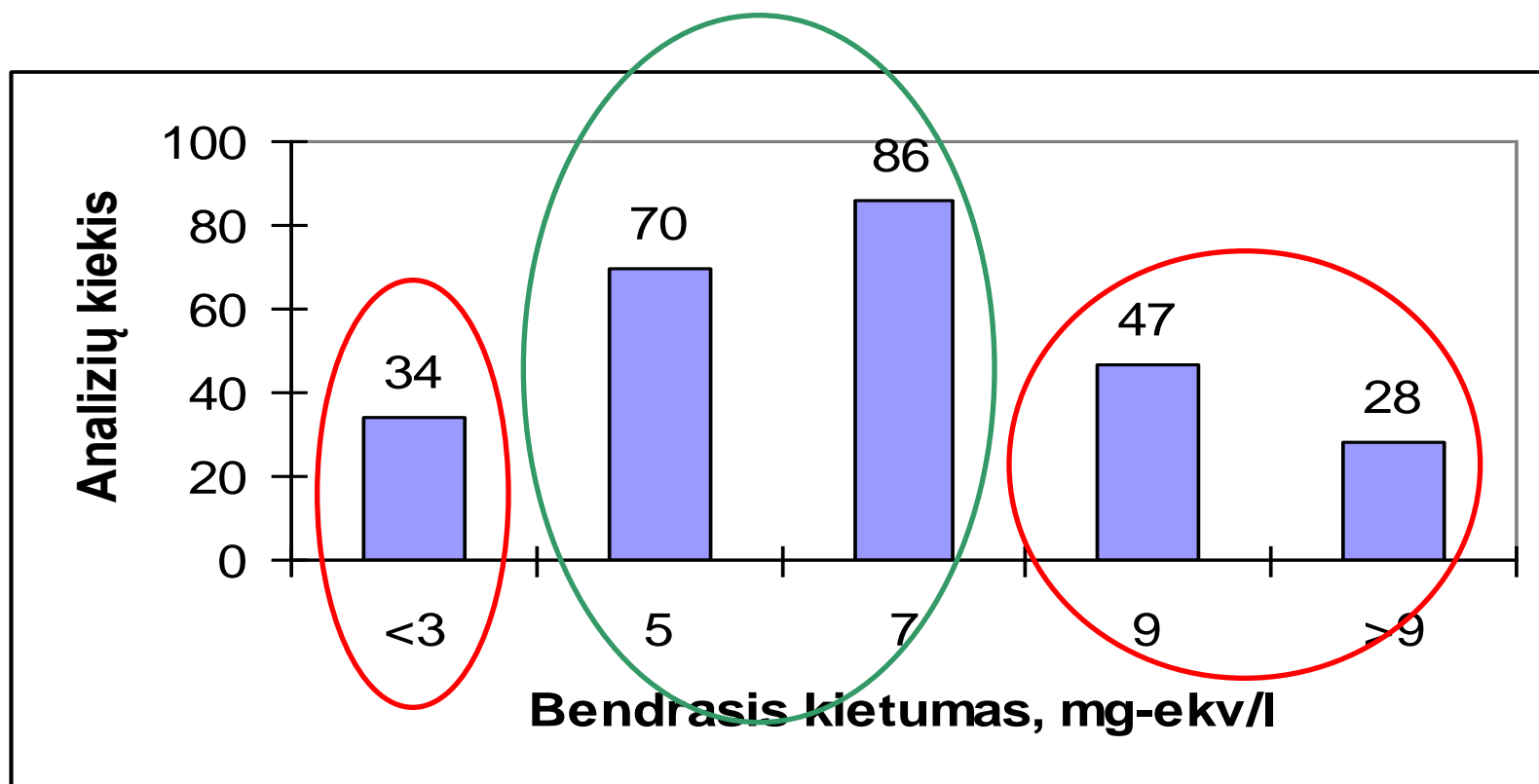

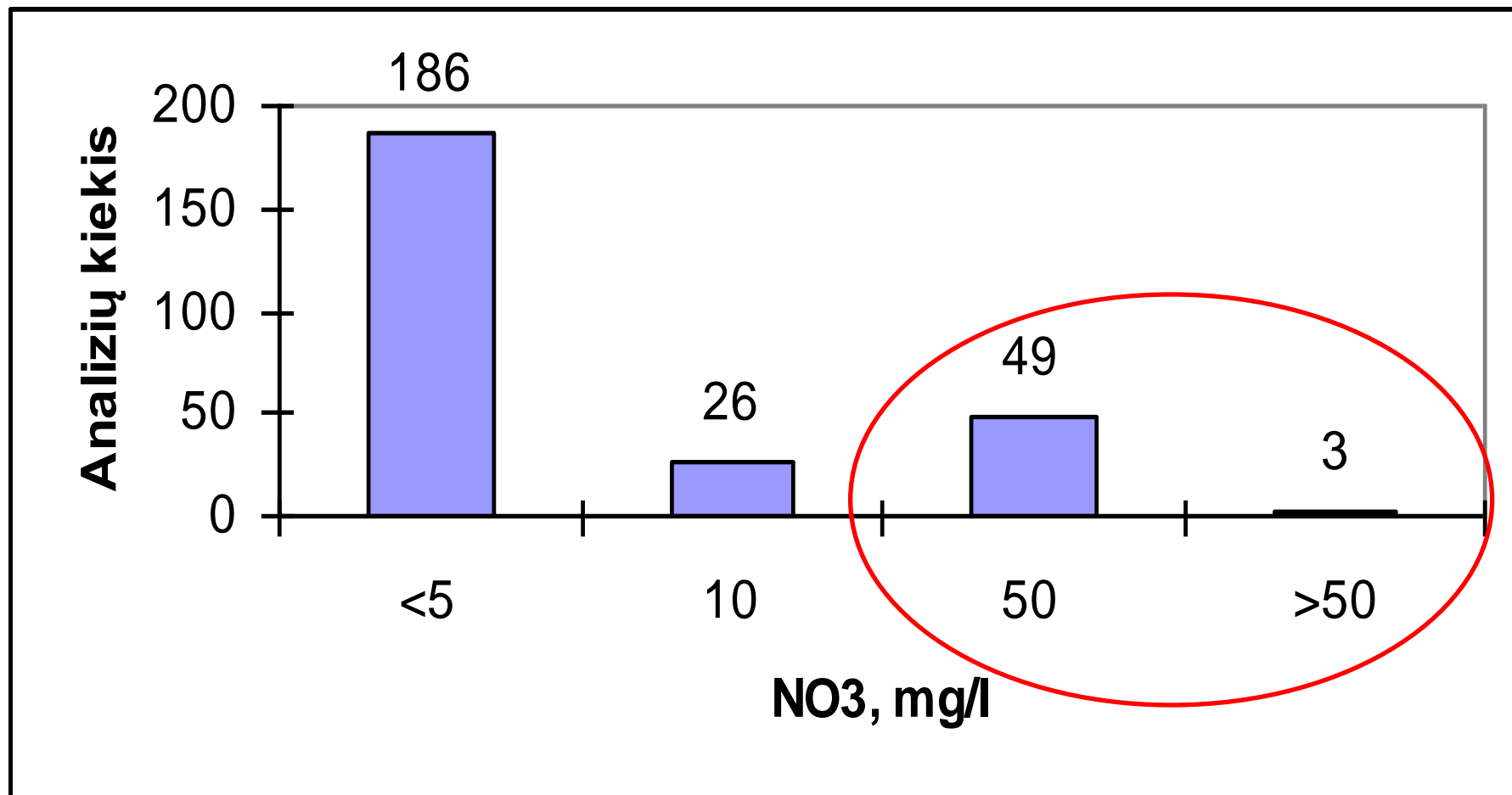
ŠALTINIAI

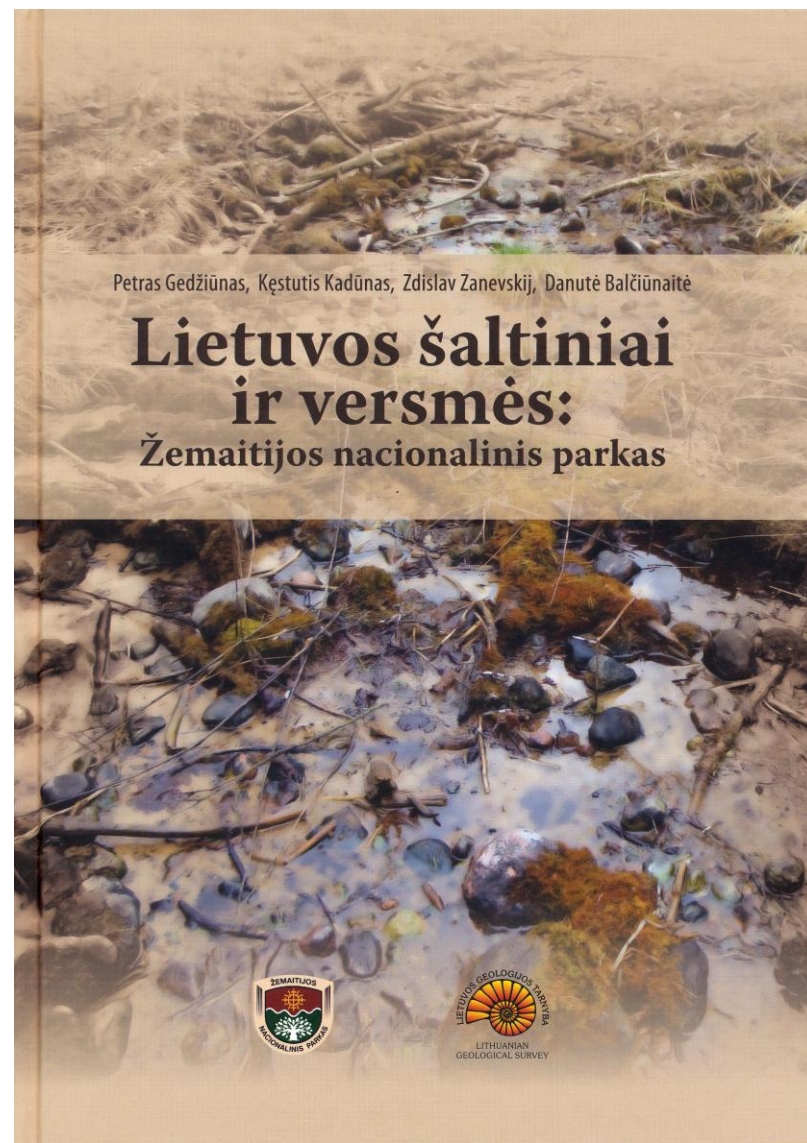
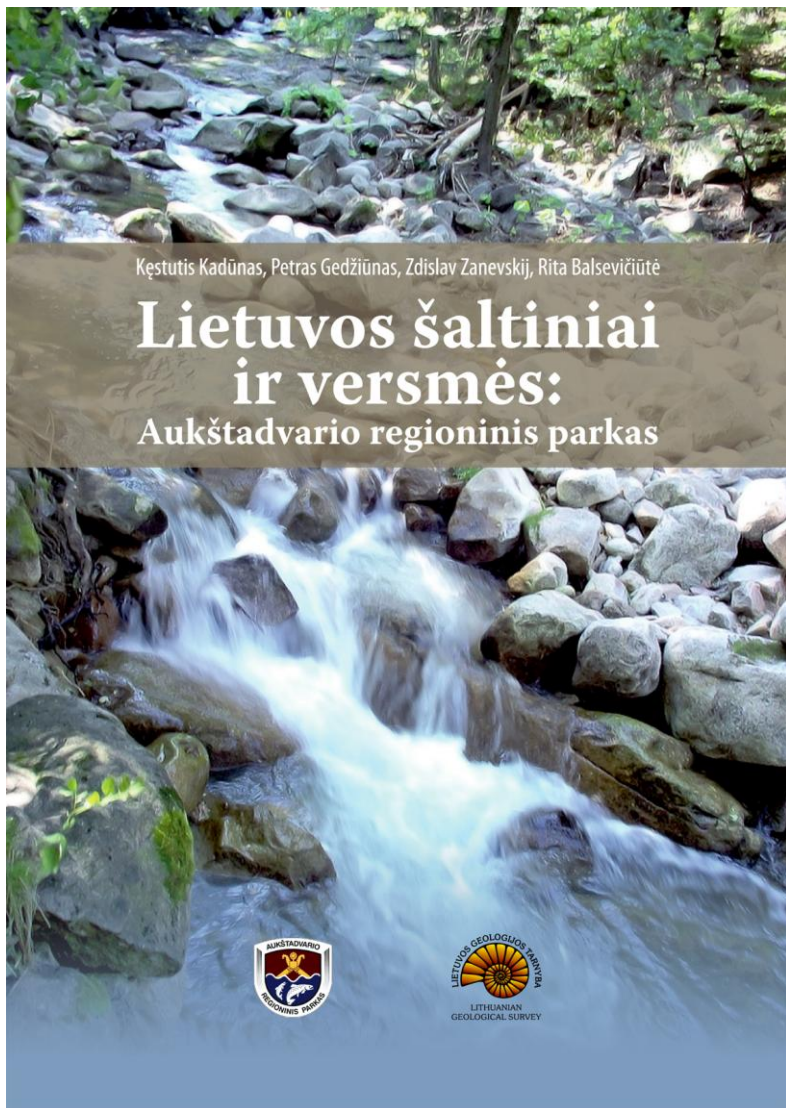
Šaltiniai: mitas I (minkštas vanduo)

Šaltiniai: mitas II (švarus vanduo)

Leidiniai

Švaraus vandens gali pasigaminti kiekvienas

Nenorintys pirkti vandens buteliais geria šulinio vandenį, kiti – šaltinio, o kai kas džiaugiasi geru vandeniu tiesiai iš čiaupo. Tačiau bet kokio vandens kokybę galima pagerinti namų sąlygomis. Jau parduodama įvairių prietaisų, padedančių tai padaryti.

Rasa STUNDŽIENĖ
„Lrytas.lt“ korespondentė

Vandens reikia viskam, kas gyvena. Ne išimtis ir žmogus. Pasirodo, kai pajuntame troškulį, mūsų organizmui jau trūksta maždaug 1 litro vandens. Per parą iš organizmo pašalinama apie 2,5 litro vandens – per šlapimą, prakaituojant, net plaučiai jo išgarina apie litrą.

Anksčiau vilnietis Darius Kauneckas kiekvieną savaitę važiuodavo prie šaltinio, esančio už miesto, kad aprūpintų šeimą skaniu vandeniu. Vis dėlto Kauneckai nerimavo, kad šaltinio van-

Kai kurių modelių lietuviški jonizatoriai papildomai gali vandenį prisodrinti sidabro jonų. Taip pagaminamas sidabro vanduo.

Pasak įmonės komercijos direktorės Ingos Tribušiienės, jau senovėje žmonės žinojo ir vertino sidabro dezinfekcines, gydomąsias savybes, todėl neretai į šulinį įmesdavo sidabrinių indų ar vandens ąsotyje laikydavo sidabrinių monetų.

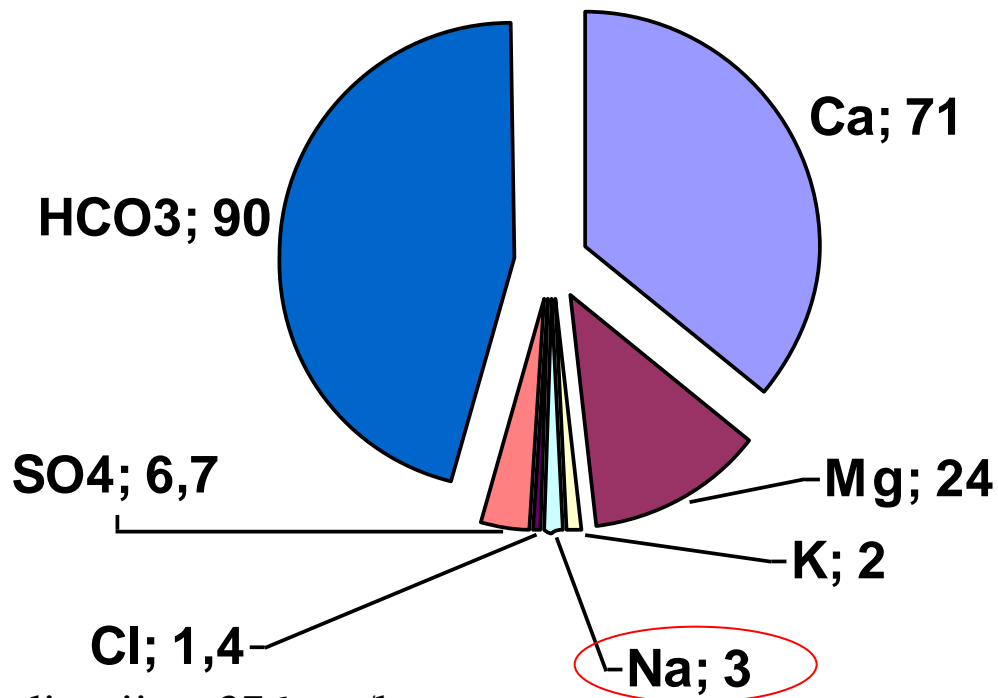
Vertingas sidabro savybes nuspėrusių panaudoti panevėžiečių sukonstruotame jonizatoriuje vos per kelias sekundes galima pagaminti tokios koncentracijos sidabro vandenį, kokį galima pasidaryti 2 litrų talpos vandens in-

Viena iš nedaugelio šalių, kur vandentiekyje naudojami požeminiai vandenys – Lietuva. Reta kuri šalis turi tokią galimybę.

Gamtinis požeminis vanduo

Šaltinio vanduo, ekv-procentai

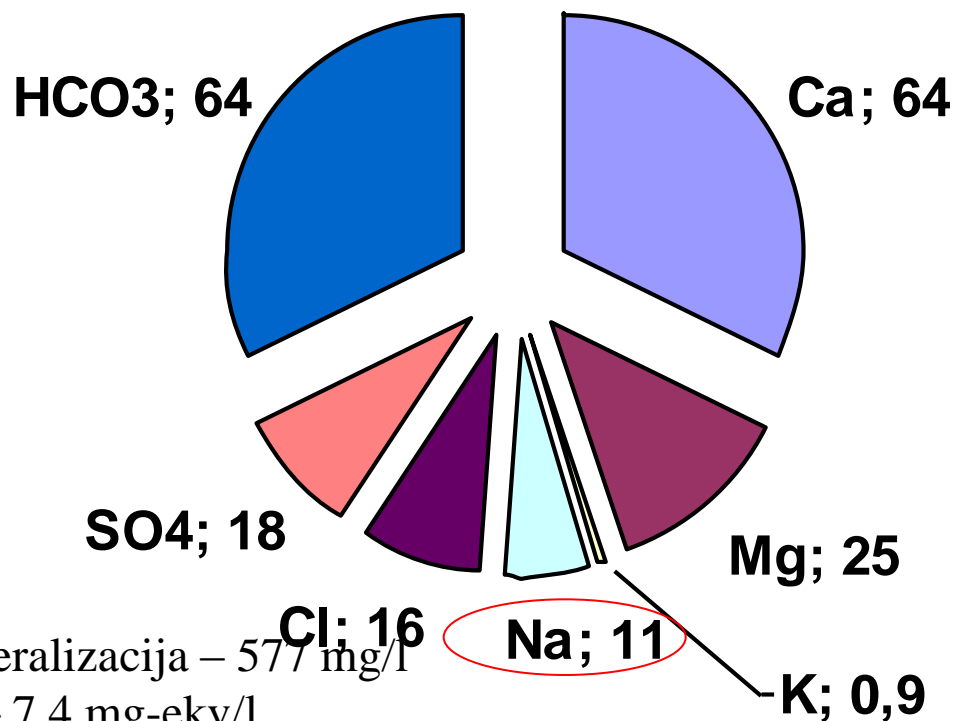

Bendroji mineralizacija – 376 mg/l

B. Kietumas – 4,7 mg-ekv/l

Gamtinis giluminis požeminis vanduo (dažniausiai paplitęs)

Požeminis vanduo
prieš filtrą (ekv-procentai)

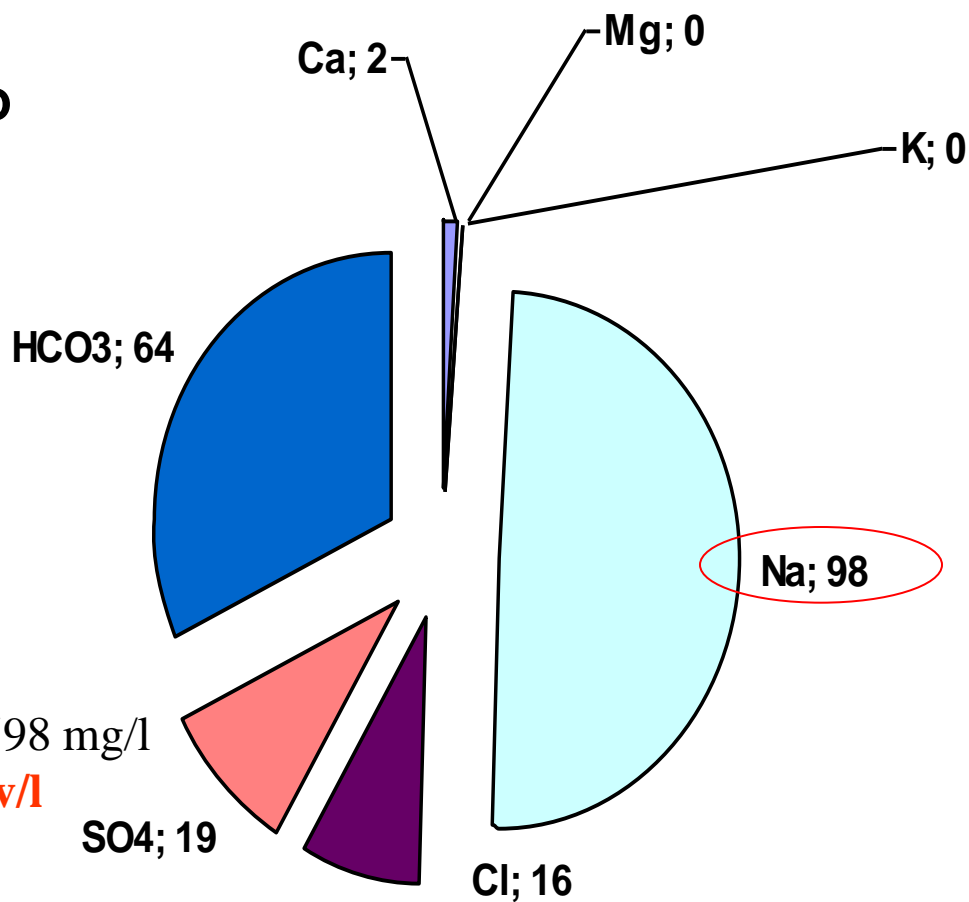
Bendroji mineralizacija – 577 mg/l
B.Kietumas – 7,4 mg-ekv/l

NaCl – 99,99%

“Dirbtinis” vanduo

Požeminis vanduo
po minkštinančio filtro
ekv-procentai

Bendroji mineralizacija – 598 mg/l

B.Kietumas – 0,18 mg-ekv/l

ChDS – 8.7 mgO₂/l

Antuanas de Sent-Egziuperi apie vandenį

***„Per maža pasakyti kad tu
reikalingas gyvybei - tu pats esi gyvybė“***